

Recensioner och debatt om Solzjenitsyns *Lenin i Zürich*

Innehåll

Lage Lundin: Kan reaktionären Solzjenitsyn skriva en bra bok om revolutionären Lenin?.....	1
Nils Dahlman: Lage L får svar: Solzjenitsyns bok om Lenin effektiv reaktionär propaganda..	4
R J Service: Recension av <i>Lenin i Zürich</i>	6

På marxistarkivet: [Alexander Solzjenitsyn: Lenin i Zürich](#)

Ur *Internationalen* Nr 20/1976

Lage Lundin: Kan reaktionären Solzjenitsyn skriva en bra bok om revolutionären Lenin?

Kan en reaktionär konstnär göra bra konst?

Kan en författare, som ser den västerländska civilisationens förfall som ett resultat av renässansens frihetsidéer, som hatar socialismen och kritiserar den borgerliga demokratin från höger skriva en trovärdig bok om en människa som offrat hela sitt liv åt socialismen och kommunismen?

Kan Solzjenitsyn skriva en bok om Lenin?

Det är med åtskilliga farhågor man tar sig an att läsa Solzjenitsyns *Lenin i Zürich* (Wahlström & Widstrand, 265 sidor, pris 45:-). Det måste vara en bok som den högljuddaste delen av borgerligheten längtat efter; nobelpristagaren massakrerar Lenin som politiker och människa... en bok som måste läsas med en klädnypa över näsan... en stor romanförfattare som alibi för primitiv antikommunism... Solzjenitsyn som drakdödare i tjänst åt de nattsvartaste mörkermän...

Så tänker man när man öppnar boken. Men farhågorna besannas inte. Tro det eller ej, men den religiöse fanatikern och Spaniendiktaturens sympatisör (osv, osv, osv) har skrivit en mustig, spännande och inträngande roman om revolutionsledarens exil i Schweiz åren före den ryska revolutionen!

Författaren Solzjenitsyn har segrat över politikern Solzjenitsyn.

INGET IDOLPORTRÄTT

Naturligtvis är inte *Lenin i Zürich* utan invändningar. Det är förvisso inget idolporträtt över Lenin. Han är egocentrisk, stundtals odräglig i sina personliga relationer till andra människor, snar att fördöma alla och envar.

Solzjenitsyn använder sig av en mycket enkel — och psykologiskt trovärdig, det kan inte förnekas — metod när han försöker skissera människan Lenin. Att Lenin som politiker var ”skrupelfri” gentemot sina politiska meningsmotståndare inom arbetarrörelsen, att han aldrig värjde sig för brytningar och splittringar, att han ofta förordade på kort sikt försvagande ”reningar” framför falska och farliga ”enheter” tas av Solzjenitsyn som intäkt för att privatpersonen Lenin handlade på samma sätt.

Dvs att Lenin utan att blinka kunde köra en gammal vän på porten ifall denne försvarade en

annan politik, att han endast bedömde människor efter deras politiska ståndpunkter, att alla meningsmotståndare var ”slödder” och ”pack”. Kort sagt, att människan Lenin var identisk med den politiske sluggern Lenin.

”ASLUKTANDE REVISIONISTER”

När Solzjenitsyn stövlrar in i Lenins hjärnkammare och beskriver hans privata tankar, låter det så här: ...”den skabbiga polska oppositionen...”, ”Vilken genomusel människa han är! Jag hatar och föraktar honom — mer än någon annan...” (om Kautsky), ”...de asluktande revisionisterna var ett småborgerligt slödder. men man måste åka till dom och säga söta saker...”, ”... dom mähäiga och slaskiga socialistpiltarna med sina småborgerliga maskhål...”

En människa, vars tankar till 90 procent består av invektiv mot meningsmotståndare inom arbetarrörelsen, väcker naturligtvis inte odelat vår sympati...

För oss spelar givetvis människan Lenin en underordnad roll. Det är bolsjevikerna Lenin vi intresserar oss för, inte privatpersonen bakom de politiska teserna. Han må som människa ha varit hur gemen som helst. Det förändrar inte vår värdering av Lenins storhet som politiker.

Solzjenitsyns Leninbild är hur som helst inte mindre övertygande än den humorfria, spänningslösa och sliskiga sockervaddslitteratur om Lenin som nu massproduceras av det officiella Sovjet.

POLITIKERNS SVARTA SKUGGA

Visst finns det i *Lenin i Zürich* gott om tillfällen då politikern Solzjenitsyn tar överhand och kastar sin svarta skugga över författaren Solzjenitsyn. När Lenin talar om det nödvändiga i att ge Rysslands förtryckta nationer självständighet, om de så önskar, kallar Solzjenitsyn det för att ”stycka upp” moder Ryssland, när Lenin talar om nödvändigheten av att beväpna de ryska arbetarna får Solzjenitsyn det att framstå som om bolsjevikerna led av någon undermedveten lust att se blod flyta, när Lenin diskuterar revolutionär politik lyckas Solzjenitsyn oftast få det att framstå som intrigmakeri och konspiration.

Och naturligtvis styrker *Lenin i Zurich* den som vill läsa boken för att få ytterligare ammunition mot socialismen och kommunismen.

Men — det är ändå en fascinerande bok. Vital, dundrande, spännande och överdådigt berättad. Den formligen dunkar och stånkar fram, likt ett visslande och rosslande ånglok.

Ibland gör ångloket nödvändiga uppehåll på olika stationer. Plötsliga, korta stunder när tvivel eller huvudvärk ansätter Lenin. Men så snabbt iväg igen! Formulera de nya teserna, ”förvandla världskriget till ett inbördeskrig”. Ryck i ångvisslan, mot revolutionen!

Och sällan tidigare i ”revolutionslitteraturen” har någon så väl lyckats fånga den sjabbiga exiltillvaron. Trånga, kalla rum, ständiga problem med pengar, ändlösa och föga givande föreläsningar för ett 10-tal frusna åhörare, ständiga, tidskrävande uppgörelser med socialpatrioter och revisionister, framvärkande av nya politiska teser som kanske aldrig når fram till adressaten, rädslan för att fångslas eller utvisas. Problem, problem, problem!

OGLAMORÖS OCH LEVANDE

Det är en oglamorös, levande skildring — väsensskild från den officiella, sovjetiska Hollywoodvarianten.

Och runt Lenin kommer och går de andra revolutionärerna i exil. Nya direktiv, nya diskussioner, nya motsättningar, nya frånfällen. Än är det Parvus — denne ”floodhäst”, denne

skarpsinnige marxist, vällusting, kapitalist och till råga på allt ”Tysklandsvän” (”25 år av socialistiskt skriftställarskap, men var han överhuvudtaget socialist...?”) — som hastar förbi, än är det den ”bråkige” men ”ovärderlige” Radek.

Det som kanske förvånar mest i *Lenin i Zürich* är att Solzjenitsyn faktiskt har kunskaper i marxism och bolsjevism. Han är förtrogen med debatterna 1915-17. Han har läst Lenins verk. Han är införstådd i 2:a Internationalens utveckling. Han känner till Lenins bryderier med ”den permanenta revolutionen”.

KÖTT OCH BLOD

Och — här kommer storheten i Solzjenitsyns författarskap — han lyckas levandegöra debatterna. Han lyckas tränga in i ”revolutionens psyke”, han förvandlar politiken till kött och blod, han lyckas förvandla Lenins politiska tänkande till en omtumlande och febrig prosa.

Tala om författaren Solzjenitsyns triumf över politikern Solzjenitsyn eller ”realismens triumf” inom romankonsten för att citera Lukacs!

Några få exempel.

Om Lenins politiska styrka:

”Man kan kunna sin marxism tusen sinom tusen gånger, men ändå inte finna lösningen när det konkreta tillfället kommer under dån och åska, och den som finner lösningen — han gör en sann upptäckt.”

Eller:

”Det blåste en hård, kall vind längs de smala gränderna, och när det kom en stöt rakt emot honom hejdade den honom. Men han tyckte om att gå emot, snett emot! Det hade han gjort hela sitt liv, så hade han alltid gått — och han ångrade det inte. Och önskade sig inte någon annan tillvaro!”

Om exiltillvaron:

”Detta utmattade tillstånd, då man spänner alla muskler till handling, då man skulle kunna flytta berg eller kontinenter, så mycket har samlats och spänts inom en, men det finns inget utlopp för krafterna, ingen kontakt från fingertopparna till människorna; partier, människomassor och kontinenter vill inte underordna sig, utan knuffar och irrar omkring efter sin läggning och utan mening, utan att veta vart — medan man själv ensam vet! — och all ens energi är till ingen nytta, handlingsplanerna är till ingen nytta, all kraft går åt till att övertyga en handfull schweizare i Kegelklubben. För all del, man fick vara glad åt dem. Men tidigare när det kom två schweizare, två tyskar, en polack, en jude och en ryss och de satt och berättade anekdoter för varandra — ynkedom, dvärgalåt, det kunde man lika gärna vara utan!”

Eller

”Men de senaste nio åren, efter att ha gått i exil för andra gången — vad hade de varit fyllda av, späckade med? Bara papper, kuvert, pappersbuntar, korsband, rutinmässig korrespondens och brev utanför den vanliga rutinen — hur mycket, ja hur mycket tid gick det åt bara på brev (för att inte tala om francs och mark, men det bestred partikassan)? Nästan hela livet, hälften av varje dag gick åt till dessa oändliga brev, ingen bodde i närheten, meningsfränderna var utspridda för alla fyra vindarna och man måste hålla tag i dem på avstånd, styra dem, ge råd, fråga ut, be dem, tacka, koordinera resolutioner (detta med vännerna, och samtidigt hela tiden hålla igång en oförsonlig strid mot horder av fiender!) — och just dagens brev, det han hade för händer, föreföll alltid vara det viktigaste och mest brådskande (men ibland redan efter en dag både innehållslöst, och för sent, och felaktigt). Att skicka utkast till artiklar kors och tvärs, och korrektur, och invändningar, och rättelser, och recensioner, och sammanfattningar, och teser, och urklipp och avskrifter från

tidningar, hela vagnslass med tidningar, ibland egna tidskrifter, några nummer, inte mer — men ingenting handfast att göra, och inte kunna tro eller föreställa sig att samhällsutvecklingen skulle kunna ta sig fram genom denna värld som belamrats med högar av papper och korsband, fram till den förlovade efterlängttade makten, och att det då skulle krävas andra egenskaper av en, än under detta dussin år i läsesalar.”

Solzjenitsyns *Lenin i Zürich* stärker en antikommunist. Men å andra sidan försvagar den inte i motsvarande grad en revolutionär marxist. När författaren Solzjenitsyn skriver romaner av den här kalibern finns det ingen som helst anledning att låta borgerligheten i ensamt majestät ta del av läckerheterna.

Det är en stor roman och vi har intet att frukta av en diskussion kring den.

Lage Lundin

Ur *Internationalen* 31/1976

Nils Dahlman: Lage L får svar: Solzjenitsyns bok om Lenin effektiv reaktionär propaganda

”Tro det eller ej, men den religiöse fanatikern och Spaniendiktaturens sympatisör har skrivit en mustig, spännande och inträngande roman om revolutionsledarens exil i Schweiz åren före den ryska revolutionen! Författaren Solzjenitsyn har segrat över politikern Solzjenitsyn.”

Så skriver Lage Lundin i *Internationalen* nr 20/76 om *Lenin i Zürich*. Det låter osannolikt. Och det är osannolikt!

Solzjenitsyns bok är en samling av lösryckta kapitel som egentligen skulle ingå i hans stora cykel om det första världskriget. De har inget större sammanhang. Bara att de handlar om Lenin i exilen. Simon Karlinsky, litteraturkritiker i *New York Times Book Review*, skriver:

”Det enda tänkbara motivet för att publicera dessa lösryckta kapitel i den här formen är politiskt.”

Och det är helt klart att Solzjenitsyn har ett politiskt syfte med sin bok. Genom hela boken driver han en klar tes: Lenin var ingen arbetarledare. Han var en maktgalen fanatiker, som försökte intrigera fram sin revolution.

GALNINGEN LENIN

Enligt Solzjenitsyn har Lenin egentligen ingen riktig teori för sitt agerande. Han söker planlöst efter öppningar. Egentligen är det Tyskland som är revolutionens bålverk. Men när han befinner sig i Schweiz försöker han övertyga sin lilla studiecirkel att just det landet är revolutionens centrum.

Det gäller att inleda maktövertagandet omedelbart. När han så upplever partisprängningen i Sverige blir det plötsligt här som revolutionen är i antågande. Var som helst, bara inte i Ryssland. Någon plan, någon teoretisk grund för kasten finns inte. Det Lenin baserar sig på är något helt annat.

INTRIGÖREN LENIN

”För att starta en strejk, eller ett upplopp, för att få folket ut på gatorna behöver man inte majoritetens enhälliga stöd, eller ens stödet från var fjärde — det är faktiskt bortkastad tid att försöka förbereda ens en tiondel av dem för handling... man behöver inte mer än fem män i en

fabrik, och om man inte kan hitta fem som gör det av övertygelse, så kan man köpa hjälp på närmaste krog — vilket fylla vägrar pengar?”

Och...

”Bryt, bryt och bryt igen! Bryt vid rörelsens alla stadier! Fortsätt bryta tills du bara har en liten klick — men icke desto mindre Centralkommittén. De som finns kvar kan vara de mest mediokra, de mest obetydliga av människor, men om de är förenade i en gemensam lydnad kan du åstadkomma vad som helst.”

Detta är allt Lenin bryr sig om. Han älskar splittringar. Det är det han strävar efter varje gång han pratar med sina kamrater från olika länder. Allt för att få fram en liten likriktad, men effektiv, skara.

Och det är också partisplittringarna som avgör vad som utgör revolutionens centrum. Det är Schweiz så länge som det finns utsikter till en splittring, men när några sviker och hoppet går upp i rök, då är alla schweizare plötsligt småborgerligt avskum.

Då dyker Sverige upp som det stora hoppet, för här kommer splittringen att ske. Den är planerad. Lenin gör genast upp planer för hur han skall resa hit. Tyvärr, tyvärr avbryts hans förberedelser av dessa idiotiska ryssar som skall börja slåss i precis fel ögonblick. Och den ryska revolutionen är ju ändå dömd att misslyckas.

DEN MISSLYCKADE LENIN

Lenin är alltså en intrigerande galning, som dessutom är misslyckad som revolutionär. Vid revolutionen 1905 var det Parvus och Trotskij som tog ledningen och inte Lenin. Lenin blev förlamad, han kunde inte göra någonting. Han satt bland sina exilkamrater, paralyserad och deprimerad.

Detta är något han aldrig kan förlåta Parvus. Han är tvungen att hitta någon teoretisk legitimering för sin ovilja. Teorin blir att Parvus och Trotskij gjorde fel när de försökte mobilisera massorna. Det är inte massorna som är intressanta. Det viktigaste är i stället att bygga upp en armé, tungt beväpnad.

Och när det väl börjar hända saker i Ryssland, så blir Lenin till och med irriterad. De stör alla hans planer. Hur skall han nu hinna med att spränga det svenska partiet?

VEM VAR LENIN?

Det är denna bild Solzjenitsyn vill ge av Lenin, ledaren för den ryska revolutionen, och bolsjevikpartiet, det parti som stod i ledningen för samma revolution.

Är det denna Lenin som hela det ryska folket jublade åt efter den segerrika revolutionen? Är det denna Lenin, som i Staten och Revolutionen säger sig vara glad över att inte kunna skriva färdig sin bok, det är mycket trevligare att göra det i verkligheten.

Är det denne Lenin som med gillande citerar Goethe när han kommer hem till Ryssland i april 1917: ”Grå, grå är teorin min vän, men grönt är livets eviga träd!”

Är det denne Lenin som genom en beslutsam och konsekvent kamp i april 1917 vände hela bolsjevikpartiets linje? Är det denne Lenin som genom hela livet grämde sig över Martovs mensjevism, för att Martov trots allt var hans bästa vän?

Är det i detta parti Kamenev och Zinovjev kunde rösta mot resningen i oktober, t o m gå emot den utåt och ändå sitta med i centralkommittén efteråt? Är det i detta parti som Lunatjarskij springer ut från ett centralkommittémöte gråtande under inbördeskriget och hotar att lämna

partiet för att han hört rykten om att de ovärderliga konstskatterna i Kreml bombas.

Nej och åter nej?

Lenin var ingen Gud. Visst var hans debattstil av ett slag som kan reta gallfeber på många. Men han var ingen galen, makthungrig intrigör. Sådana lyckas inte leda segerrika, proletära revolutioner. Och det gjorde Lenin i ledningen för bolsjevikpartiet.

SOLZJENITSYNS SYFTE

Anledningen till att Solzjenitsyn ger oss den bild av Lenin som han gör är klar: Han vill framställa den ryska revolutionen, inte som en massiv folkresning utan som en klicks intrigspel. Dessa skickliga intrigörer lyckades lura det dumma ryska folket. Sådant är Solzjenitsyns reaktionära syfte.

Att han sedan är en tekniskt skicklig författare gör inte saken bättre. Snarare tvärtom. Det blir bara effektivare reaktionär propaganda.

Nils Dahlman

Ur *Critique* nr 8, sommaren 1977

R J Service: Recension av *Lenin i Zürich*

Lenin i Zürich är det senaste av Alexander Solzjenitsyns litterära verk. Publiceringen har en lite märklig bakgrund, eftersom boken tydligen egentligen inte skrevs som en separat kortroman utan i själva verket utgör en sammanställning av olika kapitel ur författarens hittills ofullbordade romantrilogi om det ryska samhället under Första världskriget och strax före Oktoberrevolutionen. Solzjenitsyn har tydligen samma ambitioner som Tolstoj med *Krig och fred*. Han syftar till att upplösa gränserna mellan vad som konventionellt ses som skilda territorier mellan Litteratur och Historieskrivning; med en blandning av litterärt artisteri och historisk forskning försöker han ge en bild av stämningarna och levnadsförhållandena under tsar Nikolaj II. Trilogins yttersta mål är att bygga upp en ”myt” om det förrevolutionära Ryssland som, i likhet med *Krig och fred*, kommer att överskrida den sedvanliga formella karaktären hos förhärskande skildringar och forma kommande generationers inställning till 1917. *Lenin i Zürich* intar ingen liten roll i denna omfattande plan: den är tänkt att skildra den revolutionära rörelsen i allmänhet och bolsjevikerna i synnerhet. Detta perspektiv har fört Solzjenitsyn långt bortom de horisonter som återfinns i hans tidigare stora verk som *Den första kretsen* och *Cancerkliniken*.

Hur verkningsfull blir då *Lenin i Zürich* som del av en ”myt”? Verkets dubbla karaktär gör det speciellt nödvändigt att ta hänsyn till såväl litterära som historiska förhållanden och undersöka beskaftenheten i relationen mellan dem. Huvudpersonen, inte alls förvånande, är Lenin själv. Redan på första sidan beskrivs han för oss som en hämndlysten, beräknande och småskuren person behäftad med storhetsvansinne: en blivande tyrann redo att offra allt och alla för sitt maktbegär. På ett personligt plan framställs han som någon som bestämt sig för att leva med Nadezjda Krupskaja enbart för att hon ska stå för den husliga komfort som han behöver för att fullfölja sina intellektuella ambitioner. I politiska frågor utmålas han som belåtet flinande vid tanken på de hundratals ryska soldater som stupat på Östfronten: allt som främjar den revolutionära saken, oavsett lidandet i dess släptåg, ökar bara hans tillfreds-

ställelse. Hans besatthet av tanken på makt är så djup att bara övermänsklig självbehärskning får honom att avstå från att ta emot pengar av L A Parvus, revolutionär och affärsman i samma skepnad och med kontakter med den tyska regeringen, ifall en sådan relation till sist skulle visa sig vara en politisk belastning. Den enda förströelsen i ett liv helt vigt åt politiken är hans lidelse för Inessa Armand: bilden av henne bryter med jämna mellanrum hans tankekedja och avleder uppmärksamheten från partiangelägenheter. Ändå, tack vare sin enorma viljestyrka, lyckas han betvinga sådana känslor närhelst läget kräver det. Kort sagt presenteras Lenin som inkarnationen av simpel makthunger och politisk fanatism.

För att hamra in sitt budskap förlitar sig Solzjenitsyn på en teknik av ”inre monolog”. Långa stycken består av en räckta imaginära tankeprocesser hos Lenin när denne ställs inför olika situationer av historiskt intresse. Han försöker visa att Lenin alls inte var ädel eller uppfylld av höga principer utan vanligen hyste råast tänkbara uppfattning om bundsförvanter och motståndare. De verk han publicerat framställs som en täckmantel för det själviska i hans egentliga kalkyler. Solzjenitsyn unnar sig ingen rast och ro från denna totala förkastelse över sin huvudperson. Allt är bara svart: varken ljus eller skugga tillåts störa ensidigheten i porträttet. Inte heller avsnittet med Parvus, som liknar många andra konfrontationer i rysk litteratur mellan hjälten och Djävulen, förändrar mycket i det allmänna intrycket: det tjänar i första hand till att skifta fokus från vardagsrealism till det fullständigt groteska. Ett sådant angreppssätt kan vara mycket verkningsfullt under ett enskilt kapitel men saknar tillräcklig skärpa för att hålla uppmärksamheten vid liv under resten av kortromanen.

Orsaken till detta konstnärliga misslyckande står att finna i Solzjenitsyns syn på historien och hans metoder. Man kan få en uppfattning om hans tillvägagångssätt utifrån de tre teman som han ägnar så stort utrymme åt. Först hävdar han att Lenin 1916 ansåg att Schweiz var det land som stod på tur för en revolution. Han stöder sig på bevis av lösaste slag och hans tolkning tar ingen hänsyn till mängden av belägg för att Lenin från 1914 och framåt förkunnade att Ryssland låg i täten i den revolutionära vågen: hans skrifter var fyllda av entusiasm över den växande vågen av strejker och demonstrationer mot tsardömet. Ett annat exempel på Solzjenitsyns misstag är hans skildring av Lenins reaktion på Februarirevolutionen 1917. Läsaren får intrycket att Lenin inte alls förändrade den revolutionsstrategi han tidigare varit bunden till. Återigen ett exempel på en tolkning utan förankring i vad som går att hitta i befintliga dokument. För det tredje påstår författaren att det var tack vare Parvus´ manövrerande som ”en stark grupp aktivister” fick fotfäste på Putilovverken och andra stora fabriker 1916. För att uttrycka det mildt har ingen ännu kunnat bevisa att några avgörande bevis skulle ligga till grund för ett sådant synsätt.

Detta leder till kärnfrågan. Solzjenitsyn har placerat hela sitt material under en historisk lins med storartad förmåga att förvränga verkligheten, därför att han är ute efter att visa att den sociala och politiska resningen 1917 var en motbudande och förkastlig händelse grundad på en främmande ideologi som skapats av landsflyktiga intellektuella. Lenin framställs både som symbol och bottennappet för sådana tendenser. Han hänger på schweiziska bibliotek, omgiven av alla tecken på materiell komfort utan risk för arrestering, och författar artiklar i syfte att injicera revolutionens bacill i den ryska samhällskroppen. Romanförfattaren ignorerar helt de samhälleliga krafter som exploderade i Petrograd 1917. Han ger ingen bild av en vanlig arbetares vardagsliv; han skildrar ingen av de tusentals underjordiska aktivister som aldrig förutomlands utan fortsatte kampen mot tsarens envælde hemmavid. Det underliggande syftet är att visa att revolutionära idéer, och alla deras icke-ryska samband, inte kunde utgöra någon lösning på de brådskande, konkreta problem som det ryska samhället brottades med vid tiden

för Första världskriget.

Vidare hävdar Solzjenitsyn dessutom att de ryska revolutionärerna aldrig hade kunnat komma till makten om de inte lyckats utverka ekonomiskt stöd av den tyska regeringen. Genom att pendla mellan historisk och litterär teknik är det meningen att hans framställning ska framstå som mer övertygande än alla vanliga historieböcker, men vid närmare granskning visar det sig att han helt baserar sin metod på antydningar. Han säger aldrig direkt att tyska pengar var huvudorsaken bakom Februarirevolutionen, men låter det vara underförstått hela tiden. Historisk analys har lika mycket att göra med urval av bevis som med granskningen av dem. Och en stor del av *Lenin i Zürich* består av Lenins ekonomiska diskussioner med Parvus, vilket ger intrycket att störtandet av Nikolaj II, när det till sist ägde rum, i huvudsak berodde på att tyskarna blandat sig i ryska affärer. Revolution via checkhäfte. Vid närmare granskning är *Lenin i Zürich* bara det senaste exemplet i en lång rad hopplösa företag som gått ut på att spåra Februarirevolutionens ursprung och orsaker till Zürich och Berlin och inte till industri-förorter och bondesamhällen i själva Ryssland.

Det kan mycket väl bli så att Solzjenitsyn ändrar uppfattning medan han fortsätter att skriva på trilogin. Men för närvarande tror han uppenbarligen på *Lenin i Zürich* och litar på att det kan stå på egen hand som ett självständigt verk. Om han inte vore så känd för sin oerhörda integritet, uthållighet inför motgångar och litterära talang skulle det inte vara nödvändigt att utsätta denna bok för en sådan granskning. Men den popularitet han i dagsläget åtnjuter som författare gör det omöjligt att ignorera honom. Det vore fel att låta påskina att *Lenin i Zürich* inte innehåller något som helst fängslande. Skildringen av den inskränkta tillvaro den landsflyktiga ryska intelligentian tvingades uthärda i Schweiz sker med stor förståelse och sympati. Inte minst lyckas Solzjenitsyn förmedla en levande bild av det katteriskvaller och de oändliga gräl som upptog exilryssarna i Zürich. Han går fram med finkänslig pensel när han skildrar kontrasten mellan den utbredda trögheten i den schweiziska medelklassens stadsliv och den långt kärvare och mindre bemedlade tillvaron bland ryssarna. De penseldragen härstammar säkerligen från Solzjenitsyns egna erfarenheter när han blev utvisad från Sovjetunionen. Ty han har alltid varit en författare som kommit bäst till sin rätt när han skildrat personer och förhållanden som han själv varit i direkt kontakt med.

Som helhet lever dock inte *Lenin i Zürich* upp till författarens intentioner. Den har mindre gemensamt med *Krig och fred* än med den genre som kallats ”berättelser ur livet” (povesti o zhizhni) och som omhuldas av flera bokförlag i Moskva: den sorts biografier över bolsjevikiska hjältar som görs mer livfulla genom att man tillför påhittade tankar och samtal vid avgörande moment i berättelsen. Precis som officiella sovjetiska historiker gjort ett revolutionärt helgon av Lenin och försett honom med alla de dygder en sann efterföljare till Karl Marx bör inneha så förser oss Solzjenitsyn med raka motsatsen; Lenin som Djävulen personifierad. Det konstnärliga misslyckandet med *Lenin i Zürich* är en direkt följd av den förvrängning av historiska händelser den bygger på. Och detta misslyckande i historisk-skrivningen måste spåras till en djupare orsak: det härstammar från Solzjenitsyns ideologiska perspektiv, hans syn på dagens värld och hans förslag till lösningar. Bakom den till synes oskyldiga ambitionen att skapa en ”myt” om det förflutna döljer sig en irriterande strävan att tillhandahålla en ytterst förenklad syn på dagens samhälle.

R J Service, Keele University

Översättning: B-E Rosin